

C
B50
S35
S5
c.1

008154

1080020732

EX LIBRIS

HEMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis

LEXICON PERIPATETICVM
PHILOSOPHICO-THEOLOGICVM

IN QVO SCHOLASTICORVM
DISTINCTIONES ET EFFATA PRAECIPVA
EXPLICANTVR

AVCTORE

NVNTIO SIGNORIELLO

Metropolitanae Ecclesiae Neapolitanae Canonico
in Archiepiscopali Lycaeo Logicae et Metaphysicae
Professore emerito

EDITIO NOVISSIMA
LOCVPLETIOR ATQVE EMENDATIO

Formam habe sanorum verborum;
II Trm. I, 13.

Nobis ad certam regulam loqui fas
est, ne verborum licentia etiam
de rebus, quae his significantur,
impiam gignat opinionem;
S. Aug., De Civ. Dei, l. X, c. 23.

Emeterio Valverde
PRESBITERO

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN
Biblioteca Valverde y Tellez

NEAPOLI

BIBLIOTHECAE CATHOLICAE SCRIPTORVM
Via VIUO SAN-GIOVANNI-MAGGIORE-PIGNATELLI
in aedibus Fibrenianis
MDCCCLXXXI.

Capilla Alfonsina
Biblioteca Universitaria

44806

U
210
S.
C
B50
535
55

Huius Operis ius proprietatis in Legum
tutela est

FONDO EMERITARIO
VALVERDE Y TELLEZ

NEAPOLI — TYPIS MANFREDI FRATRUM
in via s. Nicandri n. 4

Biblioteca Alfonso XIII
Capilla Alfonso XIII

AD

CLERI NEAPOLITANI

ADOLESCENTES

Si tempus est ullum, quod bonorum animos, ut philosophiae studium ad veteres Christianae sapientiae normas exigatur, vehementius possit intendere, hoc certe est, Iuvenes ornatissimi. Ex quo enim pessimo publico per omnes propemodum humanae scientiae ramos Rationalismus Germanicus pervasit, non modo multae cum in philosophia, tum in ceteris scientiis Catholicae veritati adversae doctrinae obtinuerunt, sed et ipsa Christiana Theologia ad scientiam mere rationalem redacta fuit. Quod autem magis dolendum nobis videtur, illud profecto est, quod Catholicis non paucos, vana spe ductos revocandi ad verae Fidei lumen Rationalistas Protestantes, eo sua studia contulisse, ut ultima Transcendentalis philosophiae Germanicae placita cum Catholicae Ecclesiae dogmatis componere adniterentur; ex quo factum est, ut, qui sine antiquitatis praesidio et quodam veluti instrumento Christianismum vel tradere, vel prosequi sunt ausi, hi umbram illius, atque vanam imaginem, quae statim evanuit, sint consecrati. Palam id quidem fecerunt Hermesius, Guntherus, quique eorum vestigia sunt secuti; in quorum operibus rationalismus ille, qui a PIO PAPA IX

008154

iam in Syllabo ¹, et nuperrime in Concilio Vaticano ² damnatus fuit, undique dominatur. Iam, Scholasticae doctrinae contemptum praecipue in causa fuisse, cur huiusmodi Catholici in perniciosissimum hunc errorem adducti fuerint, idem Summus Pontifex nobis iis declaravit verbis: « Neque ignorabamus in Germania etiam falsam invaluisse opinionem adversus veterum scholam, et adversus doctrinam summorum illorum doctorum, quos propter admirabilem eorum sapientiam, et vitae sanctitatem universalis veneratur Ecclesia ³ ». Quocirca inter praecipuos nostrae aetatis errores illum etiam recensuit: « Methodus et principia, quibus antiqui doctores Scholastici Theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus, scientiarumque progressui minime congruunt ⁴ ».

Hinc Eminentissimus Xystus Riarius Sfortia desideratissimus Archiepiscopus noster, nostrorum temporum rationem apprime callens, ex quo huius florentissimae Ecclesiae gubernaculo manum admovit, nihil habuit antiquius, quam ut adolescentis Cleri tum in philosophicis, tum in Theologicis disciplinis institutio ad sanctorum Patrum, et Scholasticorum doctrinam exigeretur, praesertim vero divi Thomae, qui priscorum institutorum investigationes in systema redegit, miraque perspicuitate exposuit. Id mirum, quantum, Deo favente, profuit ad germanam et solidam scientiae rationem. Nisi enim nostrarum rerum nos fallit amor, in hoc generali Catholicorum reditu ad veterum studia, Clerus noster nulli se praebeuit secundum. Quod quidem et libri ad usum Lycei conscripti, et publicae habitae disputationes iam fecerunt testatissimum universis. Stimulos etiam hac in parte Clero nostro adiecit clarissimus Gulielmus Sanfelice, qui nunc Neapolitanam Sedem illustrat, quique

¹ § II.

² Sess. III, Constit. dogmat. De Fide Cathol., c. IV, De Fide et ratione.

³ Litt. Apost. Archiepiscopo Monacensi et Frisingensi.

⁴ Syll., § II, n. XIII.

totus in eo est, ut quae Scholastici doctores tradiderunt, maximo in honore habeantur.

Cum tamen plerisque vestrum, optimi Iuvenes, difficilis aliquando Scholasticorum intelligentia evaderet, ob illud iamdiu obsoletum loquendi genus, saepe in votis vobis esse significastis, ut aliquod in promptu esset lexicon, quod ad illorum doctrinas expeditionem vobis aditum patefaceret. Non desunt quidem huius generis libelli, siquidem praeter Axiomata philosophica, quae venerabili Bedae adscribuntur, et Distinctiones et axiomata philosophica a Georgio Reeb S. I. proposita (quae a cl. Ioanne Maria Cornoldi, eiusdem Societatis, recognita et aucta fuerunt), aliosque vetustioris aetatis, duo, unus Tornaci, alter Bononiae iamdudum editi sunt ¹. Sed vel admodum parvae molis ii sunt, ob idque non paucis scitu necessariis carent, vel etiam non semper accurate Scholasticorum doctrinas declarant. Quapropter, cum non penitus ex usu illi vestro crederentur, ego, ut praesenti Christianae philosophiae instaurationi meum quoque obolum conferrem, abundantius, fideliusque Lexicon philosophiae peripateticae, iam anno MDCCCLIV, publicae luci commisi. Bifariam illud distribui, ita ut altera pars vocabula, quae penes Scholasticos adhiberi solent, altera vero effata, quae vel eorum theorias paucis complectuntur, vel tamquam semina, seu principia demonstrationum habentur, explananda suscepi. Priorem partem nomine distinctionum significavi, eo quidem consilio, ut non tantum terminorum perspicuam traderem notionem, verum etiam vel multiplicem eorum significationem, vel diversam, qua illi sibi invicem comparantur, rationem aperirem.

Quoniam illius, quale demum cumque fuerit, opusculi iam aliquot abhinc annis nullum superfuerat exemplar, ubi

¹ Mitto Lexicon Bonaventurianum duorum illustrium virorum Ordinis Minorum Reformatorem Provinciae Venetae, anno proxime elapso Venetiis editum; quod licet absolutam convenientiam doctrinae sanctorum Bonaventurae et Thomae Aquinatis iterum commonstret, tamen Seraphici Doctoris scripta propius ac directe attingit.

mihī licuit, manum operi admovi, ut illud iterum vulgarem, in eoque conficiendo vestrae utilitati magis prospicere satēgi, adeo ut hoc Lexicon, quod anno MDCCCLXXII vobis sistebatur, a priori eius editione valde immutatum existeret. Etenim tum materiam magis emendatam mole duplicavi; tum congruentem Patrum sive loquendi rationem, sive doctrinam appositis adnotationibus identidem protuli; tum denique quomodo ex terminorum distinctione, effatorumque recta interpretatione sophismatum solutio, verorumque dogmatum probatio derivari possit, subinde significavi. Et quoniam non pauca, quae Theologicis disciplinis rite percipiendis viam muniunt, hoc lexicon peripateticum complectitur, philosophico-theologicum ipsum inscripsi.

Tertiam hanc Lexici Peripatetici editionem prodo, et quo emendatior atque locupletior evaderet, cum cura adlaboravi. Nemini autem negotium facessat, si ab eiusdem Peripateticis proposita quandoque exempla occurrant, quae hodie scientiarum physicarum incremento haud satis quadrant; ea enim afferendi consilium mihi fuit, ut illorum theorias fidei explanatione enunciarem; praesertim vero cum ex iis nihil quicquam detrimenti capiat doctrinae veritas.

Illud denique pro certo habeatis, me non alia de causa hunc laborem suscepisse, quam ut vestris commodis, quantum per me fieri possit, consulere. An istum mihi propositum scopum attigerim, aliis iudicandum relinquo. Vivite, optimi Adolescentes, huiusque Ecclesiae bono valete quam diutissime.

Neapoli festo die sancti Antonii Patavini MDCCCLXXXI.

A

DISTINCTIONES

I. AB EXTRINSECO — AB INTRINSECO. 1° *Ab extrinseco* motus¹ esse dicitur in eo, quod « non cooperatur ad motum, nisi recipiendo impressionem agentis tantum ». E. g. generari est moveri ab *extrinseco*; siquidem per generationem « aliquid acquirit primam perfectionem sui esse, quae est etiam primum principium activum in ipso²»; ac proinde, cum generatur, non potest moveri per aliquod principium activum, quod iam sit ipsi intimum. Item motus ab *extrinseco* est in eo, quod « acquirit etiam perfectionem superadditam, qua limites suae formae excedit, seu quae ex principiis suae naturae non profluit, sicut cum paries depingitur, vel aer illuminatur³ ». *Ab intrinseco* motus esse dicitur in eo, quod per quamdam iam in ipso existentem perfectionem, tamquam per principium activum sibi proprium, illum « operatur; sicut patet in motu naturali locali, et in sanatione, quae fit virtute naturae tantum⁴ ». Ita etiam omnes operationes animae dicuntur motus ab *intrinseco*⁵. Quod si perfectio, quae iam in re existit veluti principium alicuius motus, « non sufficit ad operandum effectum, sed cooperatur agenti exteriori »; tunc motus esse dicitur partim ab *intrinseco*, partim ab *extrinseco*, « sicut patet cum ars naturam adiuvat⁶ ». 2° *Ab extrinseco* veritas alicuius rei cognoscitur, cum ex principiis extra naturam rei sumtis constat; puta ex aliorum auctoritate. *Ab intrinseco*, cum argumentis ex ipsa natura rei petitis evincitur; e. g. immortalitas animae humanae ex eo quod est substantia immaterialis. 3° *Ab extrinseco* pro *extrinsece*, atque ab *intrinseco* pro *intrinsece* quandoque accipiuntur⁷.

¹ Advertito nomen *motus* latiori sensu intelligendum hic esse. Vid. vox *Motus*, litt. M.

² S. Thom., *In lib. IV Sent.*, Dist. XXII, q. II, a. 1, sol. 1 c.

³ *Ibid.* — ⁴ *Ibid.* — ⁵ I, q. LXXVIII, a. 1 c.

⁶ *In lib. IV Sent.* loc. cit. — ⁷ Vid. has voces, litt. E.